

Obrint les Humanitats: Les ficcions populars i el que els estudiants ens podeu ensenyar

Sara Martín Alegre
Departament de Filologia Anglesa

Lliçó d'obertura del curs acadèmic 2017-18
Facultat de Filosofia i Lletres
Bellaterra, 7 de Setembre de 2017

Benvingudes i benvinguts a la Facultat de Filosofia i Lletres i a la Universitat Autònoma de Barcelona. És un plaer i un honor tenir avui l'ocasió de dirigir-vos unes paraules, i desitjo de tot cor que us emporteu un bon record d'aquesta trobada. Els propers anys de la vostra vida seran un temps molt important dins les vostres biografies personals, sobre tot en relació a la vostra educació i formació professional, i espero que els comenceu avui amb molta il·lusió.

No vull pas malbaratar aquesta il·lusió però, a risc de sonar una mica negativa i molt reivindicativa, abans de parlar, com faré, sobre ficcions populars, sí que voldria cridar la vostra atenció sobre l'estat actual de la institució que avui us acull, la universitat. Sóc especialista en Estudis Culturals, disciplina segons la qual cal estudiar

[illegible]

La distància generacional

- La nostra plantilla està envellint...
- Quasi tots els nostres joves professors són precaris
- Aprofitant la crisi del 2007, es va decidir abaratir els costos de la universitat pública al mínim possible (o impossible)

Tindreu al davant molts professors al límit, fent un esforç extraordinari per donar la docència de qualitat que us mereixeu

Sara Martín Alegre, "Obrint les Humanitats", Inauguració curs 2017-18, Facultat de Lletres 2

els costos de la universitat pública al mínim possible (o impossible). Penseu, doncs, que tindreu al davant molts professors al límit, fent un esforç extraordinari per donar la docència de qualitat que us mereixeu. Per això és tant important que ens ajudeu a fer bé la nostra feina.

Dedicació a l'estudi	<ul style="list-style-type: none">➤ No volem que la universitat sigui una educació secundària avançada que es completa per obligació, sinó una autèntica col·laboració➤ Aprofiteu el que som: professionals altament formats que dediquem molta energia a mantenir un nivell de qualitat docent tant elevat com sigui possible
-----------------------------	---

A canvi d'aquest esforç docent, doncs, i per aprofitar al màxim el que la universitat us ofereix ara mateix, us demanem la vostra dedicació a l'estudi. No sé si cal dir-ho però aquí podeu venir o no a classe, prendre o no apunts, fer o no els deures, llegir o no el que pertoca; és fàcil, però, entendre que si veniu a classe, preneu apunts, feu els deures i llegiu el que pertoca ja teniu dos terços del camí fet. Els docents, us explico, no volem que la universitat sigui una educació secundària avançada que es completa per obligació, sinó una autèntica col·laboració entre nosaltres i vosaltres, enriquidora per tots. També ens agradaria molt que aprofiteu i valoreu el que crec que som: professionals altament formats que dediquem molta energia a mantenir un nivell de qualitat docent tant elevat com sigui possible.

Encara us haig de donar més consells pedagògics però us presento ara, un cop fet el discurs inicial sobre la universitat, el tema central de la meva xerrada, ben senzill i clar: les Humanitats no poden créixer sense l'aportació dels estudiants. A diferència d l'escola secundària, la universitat és una maquinària auto-regeneradora perquè no és només una institució on els estudiants aprenen sinó també un instrument de constant innovació del coneixement.

Universitat auto-regeneradora

- **Universitat: No només una institució on els estudiants aprenen sinó també un instrument de constant innovació del coneixement**
- **Nosaltres us guiem i us ajudem a desenvolupar els vostres coneixements i interessos, dels quals també aprenem**

Encara que sonarà a propaganda i màrketing personal, em referiré aquí al meu cas personal com a docent i investigadora, no perquè sigui modèlic sinó perquè us convidi a pensar quines aportacions podeu fer vosaltres a les Humanitats, començant ara mateix, com estudiants d'aquesta casa, com ho era jo mateixa fa 30 anys. El missatge no pot ser més clar, el repeteixo de nou: l'ensenyament universitari és una col·laboració. No es tracta que nosaltres us ensenyem i vosaltres aprengueu passivament el que sabem, sinó que nosaltres us guiem i us ajudem a desenvolupar els vostres coneixements i interessos, dels quals també n'hem d'aprendre.

Ficcions populars: Gèneres

- **Aventura i acció**
- **Fantasia**
- **Ciència-ficció / Ficció especulativa**
- **Gòtic i terror**
- **Ficció de detectius**
- **Ficció romàntica**
- **Ficció històrica**
- **Ficció infantil**
- **Young adult**
- **Western**

Ellen Ripley, primera gran heroïna moderna

El meu segon missatge es refereix al camp concret en el qual he volgut obrir i innovar les Humanitats. Em dedico a la Literatura Anglesa i, com us he dit, als Estudis

Culturals. Dins aquests immensos camps, investigo i ensenyo ficcions populars, sobre tot en relació a temes de gènere identitari, és a dir, del que defineix qui som com homes i dones, i des d'un punt de vista feminista i, sobre tot, anti-patriarcal. Hi ha qui pensa que les representacions a les ficcions populars de temes com el gènere (o la raça, o la classe social, etc.) no són importants. Us recordaré, però, que la censura franquista va usar moltíssims recursos justament per intentar controlar l'impacte social de les representacions a la ficció en tots els seus camps. No ho va aconseguir mai. I tinc molt clar que les representacions a la ficció són especialment importants per a les dones.

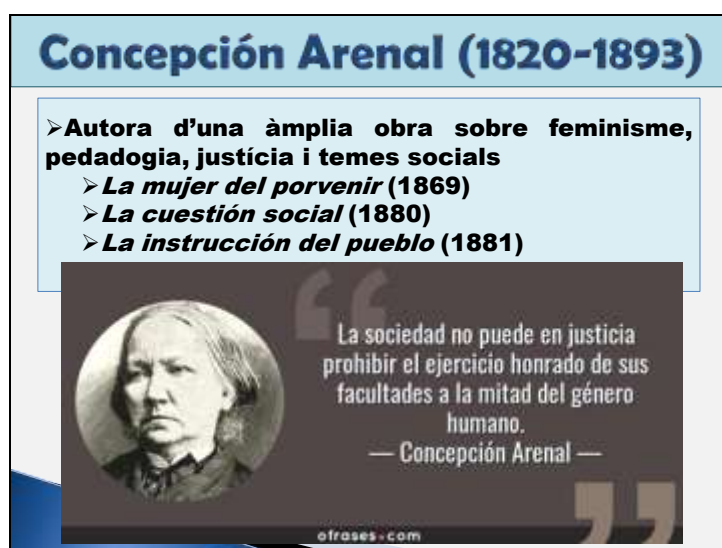
Així doncs, com a mostra de la rellevància de les ficcions populars que cal estudiar dins les Humanitats deixeu-me esmentar *El Ministerio del Tiempo*. Fixeu-vos en el que ens ensenya aquesta sèrie espanyola de ciència ficció fantàstica sobre l'educació femenina. Com potser ja sabeu, la protagonista, interpretada per l'Aura Garrido, es diu Amèlia Folch i és un personatge inventat que combina trets de les primeres dones que es van llicenciar a la universitat espanyola.

Això va passar el 1882, i es tracta de tres catalanes estudiants de Medicina: Maria Dolors Aleu i Riera, Martina Castells i Ballespí i Maria Elena Maseras Ribera. La Dolors Aleu i Riera va ser la primera dona llicenciada a Espanya en qualsevol titulació, a més de ser la primera que va exercir la professió de metge, un cop doctorada. De fet, la Martina Castells va ser la primera en doctorar-se, en concret en Ginecologia i Pediatria, però no va exercir per les pressions que va rebre. El mateix va passar amb

l'Elena Maseras, que va ser la primera dona en matricular-se a una universitat espanyola, el 1872. No va ser fins el 1910 que es va legalitzar del tot la matriculació de les dones a la universitat. El 1940, acabada la Guerra Civil, les noies eren el 12'6% dels estudiants a Espanya, ara són el 54% i el 58% de tots els titulats.

Cal recordar que la Concepción Arenal, figura cabdal del primer feminisme espanyol, va haver de disfressar-se de noi per poder anar d'oient a classes de Dret entre 1841 i 1842; quan va ser descoberta, li van deixar seguir-hi anant però sense dret a matricular-se'n. Us demanaré que feu l'exercici mental d'imaginar una universitat plena de dones on els homes no poden matricular-se i han d'anar a classe transvestits per entendre aquesta humiliació femenina.

L'Emilia Pardo Bazán, una altra gran dona i feminista, senzillament no va poder anar mai a la universitat (malgrat pertànyer a una família benestant) però va esdevenir la primera catedràtica el 1916, en concret de Literatures Neollatines a la Universidad Central de Madrid, avui la Complutense. En protesta, els estudiants masculins mai van anar a les seves classes fins que ella va plegar per manca de públic. Imagineu ara com es sentiria un professor si les seves estudiants es neguessin a entrar a classe simplement perquè és un home.

Emilia Pardo Bazán(1851-1921)

- **Autora fonamental dins la novel·la realista en castellà (*Los pazos de Ulloa*, 1886)**
- **Feminista, va reivindicar l'educació de les dones (*La mujer española*, 1890)**

- **Primera catedràtica (1916), Literatures Neollatines, Universidad Central de Madrid**
- **Els nois estudiants no anaven a les seves classes; les va deixar per falta de públic**

Gràcies a l'Amèlia Folch, doncs, *El Ministerio del Tiempo* ens recorda, com no fa ningú altre a la televisió, que les dones tenim lliure accés a la universitat només des de fa 100 anys. M'ha semblat adient començar a reivindicar les ficcions populars amb aquesta sèrie ara, a l'inici d'un curs quan ja podem anunciar que la nostra Facultat aviat oferirà un Grau en Estudis de Gènere. En el qual, per cert, ensenyaré ficcions populars.

Com funciona, doncs, aquest procés d'obrir les Humanitats? Com es superen les crisis de legitimació perquè certs temes exclosos passin a ser part del que estudiem? Aquesta pregunta li vaig fer al Professor Simon Frith, catedràtic de Literatura Anglesa a la Universitat de Stirling a Escòcia i investigador que ha dedicat tota la seva carrera al pop i el rock. La seva va ser una resposta inoblidable: "si uses una metodologia acadèmica impecable, ningú et pot dir mai que el teu tema de recerca és trivial".

Com obrir les Humanitats

“Si uses una metodologia acadèmica impecable, ningú et pot dir mai que el teu tema de recerca és trivial”

De fet fins i tot fent docència i recerca impecables es poden rebre crítiques negatives, però no és gens complicat entendre que la qualitat del tema triat no és reflecteix necessàriament en els resultats. Es pot innovar sobre qualsevol tema, sigui William Shakespeare o *Harry Potter*, al qual tornaré, però això no vol dir que triar Shakespeare vol dir automàticament que la feina que es faci serà millor perquè, com em va ensenyar el Professor Frith, això depèn de la seriositat de l'estudiós. El missatge doncs és que sigui el que sigui que us apassiona es pot incorporar a la vostra formació i als nostres coneixements sempre que presenteu les vostres idees amb seriositat. Si mai us demaneu 'com és que aquí no s'ensenyava això o allò...?' la única solució és que us convertiu vosaltres en els nous especialistes. Amb tot el rigor humanista i acadèmic.

'Com és que no s'ensenyava...?'

➤ **Sigui el que sigui que t'apassiona es pot incorporar a la teva formació i als nostres coneixements**
➤ **Presenta les teves idees amb rigor humanista i acadèmic**

**No et limitis a escoltar
Explica'ns el que saps
Pregunta el que vulguis saber**

Perdoneu que torni al meu cas, però és el que conec millor... Jo volia saber més sobre com les adaptacions connecten cinema, televisió i Literatura. També volia saber més sobre les ficcions gòtiques, la fantasia i la ciència-ficció. Per això vaig anar cercant professors que em poguessin ajudar i elles i ells ho van fer molt generosament, fins i tot en els casos en què els meus interessos no eren ni de lluny els seus. Segur que vosaltres també trobareu professors receptius: no deixeu de preguntar, i menys per por a semblar pilotes, o per timidesa.

Com li va passar als professors a qui vaig demanar ajuda, ara sóc jo la que aprèn dels meus estudiants, procés del qual em beneficia personalment però que també obre horitzons molt més amplis. Us explico dos casos ben recents. Aquest curs he tutoritzat un Treball de Fi de Grau sobre la masculinitat alternativa del Peeta Mellark a la trilogia de la Suzanne Collins, *The Hunger Games* (veure <http://ddd.uab.cat/record/180064>). Doncs bé, he inclòs aquestes novel·les a l'optativa sobre Estudis de Gènere què començo la setmana vinent; la meva tutoranda, l'Ana Sáez Garrido, qui em va proposar el tema, està convidada a parlar de la seva recerca als meus nous estudiants.

També he tutoritzat un altre interessantíssim Treball de Grau sobre el videojoc *The Walking Dead*, i espero que el meu tutorand, el Josué Monchán, aviat pugui oferir una xerrada oberta a tota la Facultat. M'ha encantat l'experiència d'aprendre sobre jugabilitat i narrativitat a aquest videojoc tant innovador però, lamentablement, no sóc *gamer*. Per poder iniciar el camp de l'estudi dels videojocs a la nostra Facultat (com

hem diu el meu tutorand que hem de fer) ens calen, doncs, més estudiants que ens ensenyin per què és tant important aquest aspecte de la cultura actual.

TFGs recents

Josué Monchán,
“Playing with
Choice: Agency,
Plot and Character
in Telltale’s *The
Walking Dead*
Video Game
Series”

➤ Els videojocs ja fa
temps que generen
més negoci global que
el cinema i la música
➤ L'estat espanyol és
el sisè mercat mundial
i quart europeu en
consum de videojocs
El Punt/Avui

Com a col·laboració amb els estudiants per ampliar el camp de les Humanitats, no tinc cap dubte que la millor experiència en els meus 26 anys de carrera docent ha estat ensenyar una assignatura optativa monogràfica sobre *Harry Potter* ara fa 3 anys dins el Grau d'Estudis Anglesos. Un Nadal vaig veure totes les pel·lícules de la saga seguides i vaig escriure al meu blog, *The Joys of Teaching Literature* (aprofito per fer propaganda: blogs.uab.cat/saramartinalegre/) que un dia voldria ensenyar una optativa sobre *Harry Potter*. Una estudiant, l'Alicia Vázquez, em va escriure de seguida un e-mail, demanant-me què em calia per fer-ho. Vaig contestar que un mínim de 20 estudiants i al final es van matricular 35, més 10 oients.

En col·laboració: *Harry Potter*

J.K. Rowling, set llibres (1997-2007)

Vaig fer l'assignatura sobre *Harry Potter* a mida, triant els temes conjuntament amb els primers estudiants que van contestar la crida de l'Alicia. Algunes classes, com ara les dedicades a *fan fiction*, les van donar directament els estudiants.

Els volums *online* (2014)

***Charming and Bewitching:
Considering the Harry
Potter Series***
<https://ddd.uab.cat/record/122987>
+2300 descàrregues

***Addictive and Wonderful:
The Experience of Reading
the Harry Potter Series***
<https://ddd.uab.cat/record/118225>
+1200 descàrregues

Vaig aplicar el missatge del Professor Frith en el sentit que cal aplicar una metodologia rigorosa a l'estudi de les ficcions populars i puc dir que dels dos volums online que vàrem publicar (al Dipòsit Digital de Documentació UAB) el que té més èxit és el recull dels treballs dels estudiants. L'altra volum, on ells narren la seva experiència de llegir *Harry Potter*, ha estat el fonament de la meua recerca al voltant d'aquesta saga importantíssima per la generació nascuda als primers anys 90 (veure el meu web per les meves publicacions, <http://gent.uab.cat/saramartinalegre/content/welcome>).

Vaig aprendre, en suma, tant o més que els estudiants, com a docent i com a investigadora. A més, ara ja sé, comprovat tres vegades, que sóc Ravenclaw!!! Em trobareu, per cert, a la segona trobada de fans Pottercon (<https://bcnpottercon.wordpress.com/>) els propers 2 i 3 de Desembre, on espero fer un taller amb antics i nous lectors de la saga per continuar amb la recerca al voltant de *Harry Potter*. Si em voleu escriure un e-mail sobre aquest tema o qualsevol altre, em dic, recordeu, Sara Martín Alegre i el meu e-mail es pot veure a la pantalla (Sara.Martin@uab.cat).

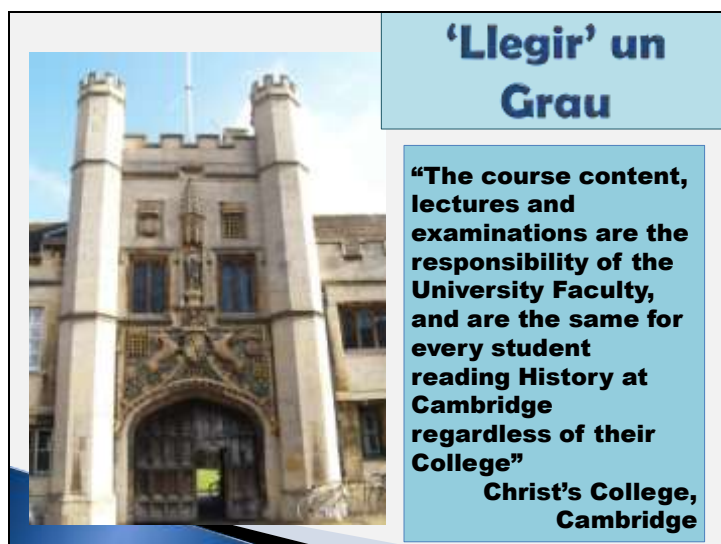
Voldria aclarir que la nostra lectura de l'obra de la J.K. Rowling va ser extremadament crítica i no pas una simple celebració de club de fans. Ho podeu comprovar llegint els treballs dels estudiants i els meus. El millor per a mi com a professora va ser la seguretat que cada dia a classe seria molt gratificant perquè tothom coneixia el text i en volia parlar a fons. No trobo, però, aquest entusiasme a Literatura Victoriana, l'assignatura que ensenyo habitualment, i on explico llibres que m'encanten encara més que *Harry Potter*, siguin *Great Expectations* del meravellós Charles Dickens o *Dracula* del Bram Stoker.

Torno, doncs, a les reflexions pedagògiques. Em diuen els estudiants quan pregunto, ja que hi ha confiança, per la seva manca d'entusiasme a classe que a la vostra generació no li agrada l'obligació. Literatura Victoriana és obligatòria, com ho són la gran majoria de les assignatures que fareu, i el missatge que haig d'enviar ara és que per obtenir una bona educació cal acceptar de bon gust l'obligatorietat d'aprendre certs temes. Com a professora sovint em costa entendre per què, si ens trieu lliurement i ningú us obliga a estar aquí, alguns de vosaltres veieu aprendre com una obligació. Al contrari: és una gran oportunitat que us ofereix la societat, pagada amb els impostos de tot plegats, de dur les vostres capacitats al màxim. Educar vol dir formar però també vol dir guiar i personalment en això trobo més satisfacció docent: en veure que els estudiants treuen el millor d'ells mateixos. Si us heu de quedar amb un únic missatge de la meua xerrada, aquest és el més important.

Em preocupa en especial la gran pèrdua de pes de la lectura. Fixeu-vos en aquesta frase, del web de Christ's College a Cambridge, referida al Grau d'Història. Què us crida l'atenció? I aprofito per recordar que l'anglès, Brexit o no Brexit, és la llengua fonamental de la comunicació mundial i una llengua que ha de ser part del vostre bagatge intel·lectual. Mireu: "The course content, lectures and examinations are the responsibility of the University Faculty, and are the same for every student reading History at Cambridge regardless of their College". 'Faculty' no vol dir 'Facultat', és a dir 'escola avançada', sinó el conjunt del professorat, és a dir, la plantilla. Però on anava és a lo següent: el verb davant el Grau 'History' no és 'study' sinó 'read'.

A Cambridge (on, per cert, es fan molt poques hores de classe) s’entén que la tasca primordial dels estudiants és la lectura, que inclou l’estudi. Aquí, com fem massa classes no queda temps per llegir, per això sovint trontolla el concepte mateix d’estudi.

Perdoneu-me el col·loquialisme però flipo en colors cada vegada que un estudiant d’Humanitats, sigui del Grau que sigui, diu ben còndidament que no li agrada llegir; seria com sentir un estudiant de Medicina dir que l’anatomia no li interessa gaire. Com diuen a Cambridge, els estudiants d’Humanitats ‘llegeixen’ un Grau per la senzilla raó que llegir és la via més eficaç per aprendre; vull dir, activament, és clar: prenent notes i subratllant (no pas els llibres de la biblioteca!!). Evidentment, també s’aprèn escoltant i mirant, raonament que tant val per les classes com per YouTube, però amb límits.

Un company de Filosofia fa poc va sentir un estudiant preguntar-li a un altre 'què, et llegiràs el llibre?', i aquest va contestar 'no cal; el profe ja l'ha explicat prou bé'. No em puc imaginar de quina manera l'explicació que una servidora pugui donar de *Harry Potter* ni d'Emily Brontë, i menys encara de William Shakespeare, podria ser l'equivalent de la increïble experiència de llegir aquests autors. Més enllà de la Literatura, cal recordar que el que s'aprèn en una hora de classe és mínim en comparació al que aporta una hora de lectura. De fet, hauríeu d'estar ja impacients per visitar les nostres excel·lents Biblioteques.

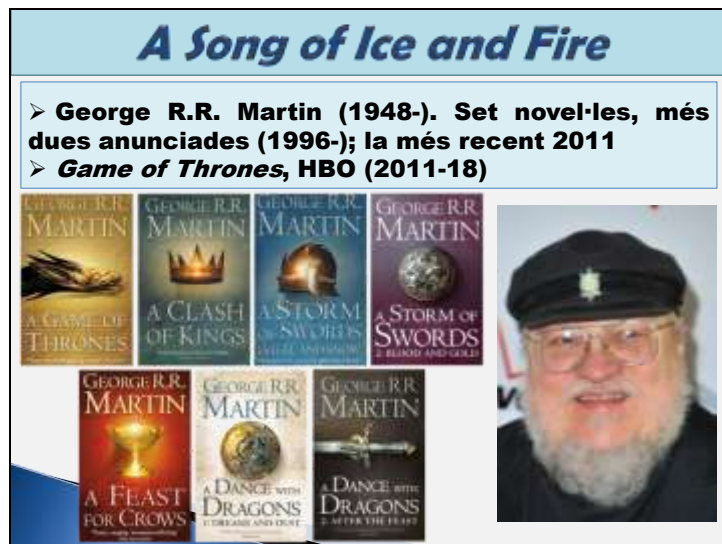

Hi ha qui pensa que les ficcions populars, sobre tot en la seva vessant audio-visual, són culpables del poc interès en la lectura.

Penso, però, tot el contrari: els joves llegeixen sobre tot el que és més popular en adaptació. Al Grau d'Història a Cambridge que he esmentat, hi ha força preocupació perquè ha pujat molt la demanda dels estudiants. Què preocupa els professors? Doncs que els estudiants volen 'llegir' Història perquè estan llegint i veient ficcions històriques, com ara les novel·les de la Hillary Mantel o la sèrie *The Tudors*. És dolent això? Diria que tot el contrari, ara el que cal és que a Cambridge els ensenyin a distingir entre historiografia i representació a la ficció.

A l'entorn anglo-americà domina, de fet, una mena de llei d'oferta i demanda molt potent al voltant de les ficcions populars. Harvard ja oferirà aquest curs una assignatura que es diu "*The Real Game of Thrones: From Modern Myths to Medieval Models*". I a la base de dades de la Modern Language Association, ja hi consten 51 capítols de llibre, 20 articles a revistes acadèmiques i 3 volums col·lectius sobre aquesta sèrie i les novel·les que adapta. Sóc conscient que això sonarà una mica estrambòtic, però, veient l'exemple de Harvard, ja puc començar a concretar els continguts de l'assignatura que espero ensenyar en un futur. Quan es publiqui la última novel·la... si és que el Martin acaba abans que em retiri!!

Game of Thrones és un cas d'estudi fascinant. Com sabeu, és una sèrie de televisió de la cadena de pagament americana HBO que s'emet des de 2011. A finals d'agost va acabar la seva setena temporada (de vuit en total) i és la sèrie més vista actualment de la televisió mundial. Es tracta d'una història força enrevessada amb un rerefons pseudo-medieval i amb elements fantàstics que tracta, bàsicament, de

Sara Martín Alegre, "Obrint les Humanitats", Inauguració curs 2017-18, Facultat de Lletres 16

l'enfrontament entre tres cases o famílies, els Targaryen, els Lannister i els Stark. Com segur que també sabeu, la sèrie es basa en la saga *A Song of Ice and Fire* que l'autor americà George R.R. Martin va començar a publicar el 1996. Es dona el cas que la sèrie es completarà abans que les novel·les però, personalment, penso que el moment adient d'estudiar el fenomen és quan es publiqui la última novel·la. Encara que a Harvard no opinin igual.

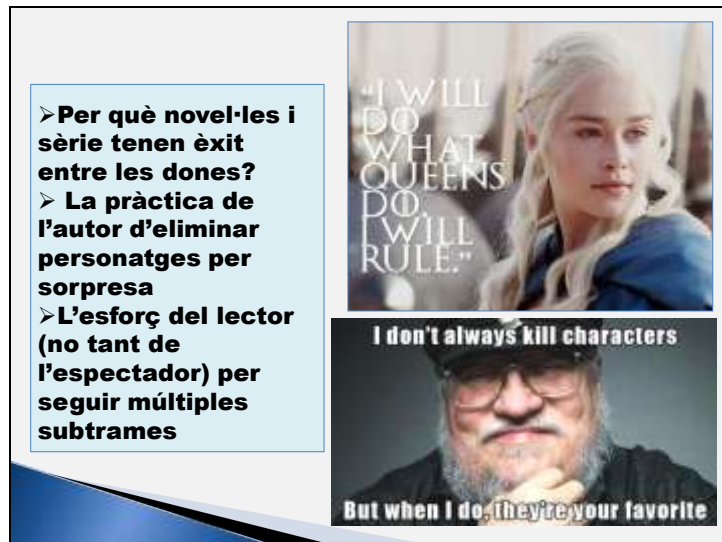
Temes d'estudi

- **La relació novel·les i sèrie televisiva (*spoilers*)**
- **Els vincles entre la història medieval anglesa (la Guerra de les Roses), amb la pseudo-Edat Mitjana del Martin**

Els temes més suggerents al voltant de les novel·les i de la sèrie, són:

- de quina manera han variat trames i personatges en adaptar-los, i com ha afectat a la sèrie el fet que el ritme de producció del Martin sigui més lent que els de les temporades televisives
- com s'entén el concepte de *spoiler* en aquest cas, quant moltes coses que passen a la sèrie ja apareixen a les novel·les
- els vincles entre la història medieval anglesa, en concret la Guerra de les Roses entre els Lancaster, els York i els Tudor del s. XV, amb la pseudo-Edat Mitjana a la qual lluiten pel poder els Lannister, els Targaryen i els Stark
- per què llibres i sèrie tenen tant èxit entre les dones, malgrat oferir un relat absolutament patriarcal sobre el poder monàrquic i, extrapolant, de quina manera la fantasia pseudo-medieval presenta els rols de gènere i la sexualitat
- la pràctica de l'autor d'eliminar per sorpresa personatges tant secundaris com principals, i l'esforç del lector (no tant de l'espectador) per seguir múltiples subtrames

- l'encaix del Martin en el context de la fantasia post-Tolkien, des del propi Tolkien al Terry Pratchett (si us plau, feu una ullada: <https://www.terrypratchettbooks.com/>)
- les raons de l'èxit mundial de la sèrie i el seu encaix dins el model televisiu representat per la HBO, molt allunyat de la televisió pública que manté, per exemple, *El Ministerio del Tiempo*
- el problema de saber quin és el públic real en una època de pirateig intensiu i si aquest públic és significativament més gran que el d'altres sèries emeses en models televisius anteriors, com ara *Twin Peaks* o *X-Files*, totes dues iniciades als anys 90, la primera a la cadena nacional ABC i la segona a Fox TV.

Com podeu veure són temes molt interessants. Per cert, encara que els companys de Ciències de la Comunicació podrien objectar que les sèries de televisió entren dins el seu territori acadèmic, opino que si un text usa la llengua anglesa originalment, sigui novel·la o sèrie, doncs entra dins els Estudis Anglesos. En tot cas, també seria molt adient estudiar *A Song of Ice and Fire* i *Games of Thrones* des de l'antropologia, la filosofia, la història, etc. És a dir, des de les Humanitats.

El problema central al voltant de *Game of Thrones*, la sèrie, i en general de totes les ficcions populars, és, clarament, si poden esdevenir referents culturals que durin en el temps (com, per exemple, Shakespeare – que, per cert, feia teatre comercial, és a dir ficció popular). M'explico: la cultura es construeix sobre la base de les al·lusions a textos compartits. En el present hem perdut pràcticament tota la nostra capacitat de reconèixer al·lusions bíbliques i clàssiques, que abans eren el fonament de tota educació humanista.

Fa uns anys vaig ensenyar la novel·la del Terry Pratchett i el Neil Gaiman, *Good Omens*, dins d'un curs sobre humor i em vaig trobar que no funcionava gens perquè els meus estudiants no sabien qui era l'Anticrist del Nou Testament de la *Bíblia*, l'arribada del qual narra aquesta obra. Al cinema hem vist fa poc *Wonder Woman*, personatge de la DC Comics, presentada com a Amazona de la mitologia grega; fins i tot el deu o heroi de les cultures del Pacífic Maui protagonitza *Vaiana*, una pel·lícula per nens. No sé, però, si es reconeixen aquestes al·lusions a les diverses mitologies. Potser em direu que per gaudir d'aquestes obres, siguin els còmics o les adaptacions, no cal anar més

lluny, de la mateixa manera que no cal estudiar la història dels Lancaster per gaudir de les malifetes dels Lannister, però diria que com més rica és la cultura d'un lector i espectador millor s'entenen els textos i, sobre tot, es pot ser més crític, com ens cal ser-ho a les Humanitats.

La meua impressió és que els grans èxits, com ara el de *Game of Thrones*, amb constants titulars a primera plana dels diaris aquest estiu, neixen justament de la necessitat de trobar referents comuns en un entorn cultural extremadament fragmentat i en el qual es cada vegada més difícil estar al dia, i fins i tot trobar una altre lector o espectador amb els mateixos gustos.

Podria semblar, si useu els webs GoodReads o IMDb, que no és pas així i que ara vivim en el millor temps possible per compartir les nostres experiències de consumir aquest text o l'altre. Es pot veure així i, encara més, subratllaré que els textos populars fan una funció social primordial a l'hora de crear comunitats d'una manera que els textos cultes no fan. En tot cas, i com sóc lectora de ciència-ficció, també sé de primera mà que molt sovint els textos que es veuen com a populars i comercials tenen de fet un públic quasi bé tan especialitzat com la poesia i són d'accés molt complicat pels no iniciats en el gènere.

Obrir les Humanitats al present

1997-2003
creador Joss Whedon

Víctor Clavijo,
Lope de Vega a MdT

Estic dient, doncs, que en el fons no paga la pena estudiar *Game of Thrones* perquè potser el seu impacte és menor del que sembla i perquè potser d'aquí a un anys estarà tan oblidat com *Buffy the Vampire Slayer*, si és que ho està? En absolut. Com a professora de Literatura i investigadora dedico bona part del meu temps a obres del passat que poc altres llegeixen fora de la universitat, i que tenim la missió de preservar pel futur. El que penso, com a especialista en Estudis Culturals, és que també tenim els Humanistes l'obligació col·lectiva d'obrir la universitat al present. Si un fenomen cultural d'alt impacte està succeint en el nostre temps, hem de mirar d'entendre'l fins i tot més enllà de les nostres preferències personals i amb una crítica constructiva. Jo no sóc espectadora de *El Ministerio del Tiempo* i encara menys fan 'ministèrica' però l'he esmentat positivament perquè està fent una funció cultural important en cridar l'atenció sobre figures del nostre passat, sigui la primera dona universitària o Lope de Vega. Com tothom sap les consultes a l'entrada de la Wikipedia sobre aquest autor es van disparar quan es va emetre el primer episodi en què apareixia. Com pot ser això negatiu?

Tinc, però, la sospita que les Humanitats no saben què fer davant altres fenòmens populars d'altíssim impacte i llarg recorregut, en part perquè alguns textos són immensos i acadèmicament inabastables. Imagineu què difícil seria fer una tesi doctoral o una assignatura sobre *The Simpsons*, sèrie que es va començar a emetre el 1989, deu anys abans de la vostra data de naixement...

L'estrany cas de *Star Wars*

- **Fernando Ángel Moreno, organitzador del primer congrés acadèmic sobre *Star Wars* a Espanya (17-20 Abril 2018, Universidad Complutense, Madrid)**
- **Poca bibliografia acadèmica (en contrast amb la Wookipedia, la wiki *Star Wars*)**

De vegades ens portem sorpreses una mica descoratjadores en aquest sentit. L'especialista en ciència ficció Fernando Ángel Moreno, amb qui he treballat en un volum pioner sobre ciència-ficció espanyola de la revista *Science Fiction Studies*, ha posat en marxa pel proper Abril el primer congrés acadèmic sobre *Star Wars* que es fa a Espanya, en concret a la Universidad Complutense a Madrid. El comitè organitzador, al què pertanyo, ens hem trobat no només amb una manca relativa de bibliografia acadèmica en anglès (set vegades menys treballs que per *Harry Potter*) sinó que a més hem rebut molt poques propostes de comunicació pel nostres congrés quan n'esperàvem dotzenes, pensant en la popularitat de la saga. La meua conferència plenària sobre el Mestre Jedi Obi-Wan Kenobi, centrada en la complicada relació amb el seu jove deixeble Anakin Skywalker, és el primer article acadèmic monogràfic sobre el tema en qualsevol llengua. Això no és cap mèrit meu en absolut, sinó demèrit del conjunt acadèmic humanista. En contrast, la Wookipedia, la wiki especialitzada en *Star Wars*, ofereix infinita informació.

I aquest és un punt molt important: les aportacions que fan els generosos, i erudits, frikis al coneixement és immensa quant pura informació però només des de les Humanitats podem afegir la metodologia que porta a l'anàlisi crítica. I no pot ser que un text tant cabdal pel nostre temps com ara *Star Wars* segueixi tant mancat d'atenció humanista. No voldria en cap cas que em malinterpreteu: no estic dient pas que cal ser excloents i centrar-se només en les ficcions populars quan llegim i quan veiem cinema o sèries. La persona que coneix *Star Wars* i William Shakespeare és molt

més culta, i molt millor humanista, que la que només coneix un dels dos. Segur. I pot apreciar molt millor grans bromes com la que ens fa l'Ian Doescher amb la seva exitosa versió de la saga per teatre i en vers shakespeariana...

Frikis i/o humanistes	
<ul style="list-style-type: none">➤ Les aportacions que fan els generosos, i erudits, frikis al coneixement és immensa➤ Només des de les Humanitats podem afegir l'anàlisi crítica➤ La persona que coneix <i>Star Wars</i> i William Shakespeare és molt més culta, i molt millor humanista➤ També pot apreciar certs tipus d'humor...	

Star Wars en vers shakespeariana segons Ian Doescher, set volums...

Acabo, doncs, renovant la crida a obrir les Humanitats a nous camps i la crida a vosaltres, els estudiants, perquè ens ajudeu a fer-ho des d'una nova perspectiva generacional, amb idees fresques i innovadores. Us necessitem ben actius i engrescats.

Actius i engrescats
 <div data-bbox="826 1346 1129 1704"><p>Que l'inici de les classes sigui també l'inici d'un trajecte apassionant que us dugui a descobrir el millor de nosaltres i, sobretot, de vosaltres</p></div>

Finalment, us desitjo de tot cor que l'inici de les classes la setmana vinent sigui també l'inici d'un trajecte apassionant que us dugui a descobrir el millor de nosaltres i, sobre tot, de vosaltres. Gràcies per escoltar-me i molta sort.

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS

Reconeixement – NoComercial – SenseObraDerivada (by-nc-nd): No es permet un ús comercial de l'obra original ni la generació d'obres derivades.

Reconeixement (Attribution): A qualsevol explotació de l'obra autoritzada per la llicència cal reconèixer l'autoria.

No Comercial (Non commercial): L'explotació de l'obra queda limitada a usos no comercials.

Sense obres derivades (No Derivate Works): L'autorització per a explotar l'obra no inclou la seva transformació per a crear una obra derivada.

Es prohibeix específicament generar textos acadèmics basats en aquest treball, si bé si es pot citar. La referència correcta seria:

Martín Alegre, Sara. "Obrint les Humanitats: Les ficcions populars i el que els estudiants ens podeu ensenyar". Bellaterra: Departament de Filologia Anglesa i de Germanística, Universitat Autònoma de Barcelona, 2017.

Seguit de l'adreça del web del DDD on s'ha publicat el document.

Nota Per qualsevol dubte sobre el tema, cal contactar amb l'autora, Sara Martín Alegre (Sara.Martin@uab.cat)

Nota 2: Les imatges provenen totes de Google i es poden, segons sembla, reproduir. En tot cas, declaro que aquest document es publica amb el propòsit de disseminar el coneixement i que no m'he beneficiat econòmicament de la seva presentació en públic ni de cap altra manera.